

Recenzije i prikazi

Maja PANDŽIĆ

Neomit unutar i izvan književnosti

(*Neomitologizam u kulturi 20. i 21. stoljeća*, urednica Jasmina Vojvodić, Zagreb, Disput, 2018, 407 str.)

Zbornik *Neomitologizam u kulturi 20. i 21. stoljeća* rezultat je četverogodišnjeg projekta (2014–2018) istoga imena, kojega je financijski podupirala Hrvatska zaklada za znanost. Uz hrvatske znanstvenike, točnije voditeljicu Jasminu Vojvodić i suradnike Živu Benčić, Josipa Užarevića, Ivanu Peruško Vindakijević, Danijelu Lugarić Vukas i Zorana Tihomirovića, na projektu su sudjelovali brojni drugi suradnici iz jedanaest država Europe i SAD-a. Prema riječima urednice zbornika, J. Vojvodić, fokus istraživanja bio je neomitologizam kao jedan od glavnih kulturnih fenomena na prijelazu iz 20. u 21. stoljeće, u prijelomnom razdoblju kada čovjek odgovore na mnoga pitanja pokušava pronaći u novim mitologijama, preispitujući mitologizam ranijih perioda, tragajući za novim žanrovima, istraživanja, novim jezikom. U tu su svrhu unutar projekta organizirani okrugli stol (18. prosinca 2014), radionica (4. i 5. svibnja 2015) i konferencija (17.–19. lipnja 2016), te je naposljetku objavljen zbornik s 23 članka hrvatskih i inozemnih autora, grupirana u poglavlja prema zajedničkim temama, kojima prethodi uvodna riječ urednice.

Članak kojim se otvara prvo poglavlje “Od kaosa prema kozmosu”, a koji istovremeno može poslužiti i kao uvod u cjelokupan zbornik, nosi naslov “Predodžbe o svemiru u mitologiji, religiji i znanosti”. U njemu Josip Užarević predstavlja različite odgovore koje mitologija, religija i znanost pružaju na pitanja vezana uz nastanak svemira, njegovu svrhu i ulogu čovjeka u njemu, odnosno prikazuje kako se ideja svemira ostvaruje u trima područjima ljudske duhovno-stvaralačke aktivnosti. Dok se mitologija primarno oslanja na senzornu percepciju, fantaziju i naraciju, biblijsko-kršćanska tradicija svemir promatra kao dokaz Stvoriteljeve veličine, a znanost se pak trudi eliminirati ideju Stvoritelja iz okvira kozmologije. Međutim, zaključuje autor, navedeni pogledi na svemir, iako različiti, ne kose se, već se međusobno nadopunjuju. Mitologiju i znanost povezuje imanentizam; znanost i religiju – elementi racionalnosti; a

religiju i mitologiju diskurs u kojemu se naglašava prisutnost nadnaravnih bića, odnosno Boga i bogova.

Rainer Grübel također se bavi osnovnim pitanjima mitskoga u svom članku “(Neo)mit i diskurs u ruskoj kulturi: između prirode i kulture”. Postavljajući pitanje: po čemu se *neo*-mit razlikuje od *iskonskoga* mita, tvrdi da razlika leži u tome što prvi ne funkcionira na podlozi suprotstavljenog mu diskursa. Koncepti mita i diskursa proučavaju se na primjerima Harmsova topografskog neo-mita, “svjetskog jajeta” koje je istovremeno i nula, odnosno element diskursa; Hlebni-kovljeva kronološkog neo-mita u *Pločama sudbine*, koje vežu vrijednosne miteme brojeva dva i tri s diskurzivnim postupcima aritmetičkog računanja; Rozanovljeva osobnog neo-mita starog Egipta, koji odbacuje hijeroglifske tekstove u korist slobodnog čitanja drevnih slika kraja 20. stoljeća; neo-mita u umjetnosti Kabakova, koji predstavlja nov odnos čovjeka (kulture) i životinje (prirode) te pokazuje orijentiranost na vizualni prikaz svijeta u crtežu ili instalaciji; Pelevinova romana-antiutopije, u kojemu se sve slikovne pojave pretvaraju u verbalne znakove.

Sonju Briski Uzelać, kao i prethodna dva autora, zanimaju šire teoretske postavke mitskog, točnije, mitsko kao kulturološki fenomen i utjecaj. U svom prilogu “Muške antropologije – o pristupu konstrukciji mitskog modela maskulinog identiteta”, oslanjajući se na teoretsko-analitičke pristupe Bourdieua, ističe obrazac sistemskoga kodiranog formiranja dominacije maskulinog identiteta u ekonomiji razmjene simboličkoga kulturnog kapitala. Spolne i rodne podjele autorica vidi kao proizvode kontinuiranoga društvenog učenja koje održava kognitivne strukture muško-centrične dominacije i mitskim transfiguracijama proizvodi društveni odnos vladajućih i podčinjenih. Proučavajući strukturalnu logiku društvene konstrukcije maskulinosti u procesu kulturnog oblikovanja identiteta, primjećuje mitološki narativ, narativ koji nije vječan, ali koji “ovjekovječuje”. U skladu s time, može se govoriti o muškoj antropologiji.

Drugo poglavlje zbornika naslovljeno "Postmodernistički neomit" obuhvaća devet radova posvećenih proučavanju suvremenih tekstova, a otvara se člankom Žive Benčić "Lik monstruma u prozi ruskoga postmodernizma: pokušaj tipologije". Ovisno o antropomorfnim crtama u njihovom fizičkom sklopu, autorica svrstava književne monstume ruske postmodernističke proze u nekoliko kategorija: čudovišta bez antropomorfnih crta, monstrozni hibridi s ljudskom komponentom, ljudski monstumi te prijelazna skupina fantastičnih bića koja nalikuju na ljude, ali sjedinjuju u sebi osobine živog i mrtvog. Posebna se pozornost posvećuje tendenciji koja se, kako tvrdi autorica, kontinuirano provlači kroz sva postmodernistička djela s likom monstruma, a riječ je o sklonosti ruskih postmodernista (J. Mamleev, T. Tolstaja, V. Pelevin, V. Sorokin, Viktor Erofeev, D. Prigov) da gotovo neutraliziraju tradicionalnu opoziciju između junaka i čudovišta. Štoviše, u mnogim djelima autorica primjećuje da se junak pretvara u čudovište ili obrnuto.

Postmodernistički tekst analizira i Miha Javornik u članku "Repetitivni re-/demitologizam kao ustaljen proces u razvoju kulture (na primjeru romana *Laur* Evgenija Vodolazkina)" te se u navedenom romanu usredotočuje na ponavljanje mitopoetskog kronotopa. Razmišljajući u Bahtinovim terminima ističe kronotop puta, odgoja, kušnji (odricanja), koji se jezičnom polifonijom povezuje u roman odrastanja. Već u prvom njegovom poglavlju primjećuje da se vrijeme zgušnjava i postaje oblikom prostora, što vidi i u daljnjoj radnji. Uz Einsteinovu teoriju o četvrtoj dimenziji, Javornik u obzir uzima i teorije ruskih znanstvenika, ezoterika i okultista poput Nikolaja Fedorova, Petra Uspenskoga i Georgija Gudžieva, koje su utjecale na Vodolazkina.

Jasmina Vojvodić u prilogu "Trivijalizacija i individualizacija mita (*Ruska ljepotica* Viktora Erofeeva)" analizira navedeni roman ističući mitološke elemente na razini strukture i u ispovijedi protagonistkinje Irine Taronove. Njezino se opisivanje svog života kao putovanja na kojem svladava prepreke (nižući ljubavne pustolovine) može, tvrdi autorica, poistovjetiti s Campbellovim monomitom ("junakovim putem"), mitom o junaku koji odgovarajući na neki viši poziv napušta svakodnevnicu i ulazi u svijet avantura te se naposljetku vraća duhovno i fizički obnovljen. Međutim, mitološko se u Irininom putu trivijalizira, duhovno degradira jer sakralno postaje tjelesno. Irinine samostalne odluke koje se kose s višim ciljevima, kakvima je obično vođen junak u monomitu, ukazuju, zaključuje Vojvodić, na to da se individualno načelo uzvisuje iznad općeg, odnosno da protagonistkinja u potpunosti piše svoj vlastiti (mono)mit.

Na junakinje se usredotočuje i Danijela Lugarić Vukas u svom prikazu "Matrifokalni (neo)mit o ruskoj ženi i kasnosocijalistička nevolja s rodom (na primjeru časopisa 'Rabotnica' i književnih tekstova I. Grekove, N. Baranske i L. Petruševske)" proučavajući oblike reprezentacije matrifokalnoga mita o ruskoj ženi u

tekstovima takozvanog kasnog socijalizma. Svoju analizu prije svega postavlja unutar teorijskih okvira J. Butler o rodu kao kulturnom performansu, te teorija B. Malinowskog i H. Blumberga koji mit vide kao kulturološku praksu i čimbenik u konstituiranju rodni identiteta. U skladu s navedenim, matrifokalni mit o ruskoj ženi autorica poima kao označiteljsku gestu kojom se ustanovljuju rod, rodni identitet i rodni odnosi. Analizirajući tekstove I. Grekove, N. Baranske i L. Petruševske, primjećuje da se u svima njima pripovjedni identitet strukturira vlastitim brisanjem / odsutnošću / nestajanjem / smrću, to jest da praznina čini konstitutivan dio predodžbe žene.

Za razliku od prijašnjih autora i autorica članaka drugog poglavlja, Andrea Meyer-Fraatz u svom radu "Autobiografski mit o Japanu kao utopiji stvaralaštva: *Neizbježnost nenapisanog* Andreja Bitova" fokusira se na pisca te nastoji pokazati da se Bitov u pisanju navedenog romana koristio autobiografskim mitom. Vlastito neostvareno putovanje u Japan projicirao je na fiktivnog autora koji se ne uspijeva pridružiti japanskom scenaristu iako je pozvan, a niti napisati knjigu o Japanu. Neostvareno putovanje tako postaje metafora i mit; predstavlja vlastitu Bitovljevu neostvarenu želju da otputuje u inozemstvo, ali i sva njegova nenapisana djela koja su postala moguća tek nakon kolapsa SSSR-a. Japan koji je u ruskoj kulturi predstavljao narodnu utopiju, u ovom slučaju, zaključuje Meyer-Fraatz, predstavlja utopiju stvaralaštva.

Olga Sazontchik pak u svom prilogu "*Što vidi onaj koji gleda u knjigu* ili nekoliko zapažanja o romanu Tat'jane Tolstoj Kys'" pažnju najviše posvećuje ulozi čitatelja. Postavivši pitanje kojim je unutarnjim svojstvima navedeni roman privukao "masovnog" čitatelja, presudnim smatra tehniku uvlačenja čitatelja u proces stvaranja opisanog svijeta. Budući da je deklaracija svojstava opisanog svijeta popraćena zamagljivanjem svih njegovih naznačenih granica (prostornih, vremenskih, jezičnih, granica koje se nalaze u opisima realija), čitatelj je prisiljen pobrinuti se za jedinstvo onoga što se opisuje, to jest sve se više uvlači u proces neomitologizacije kasnog sovjetskog i ranog postsovjetskog razdoblja. Takva se demijurška funkcija, tvrdi Sazontchik, ostvaruje istovremeno na više razina. Čitatelj je ne samo uvučen u (jezičnu) igru stvaranja svijeta, već je i su-autor novotvorenih riječi, a prepušta mu se i izbor varijanti čitanja teksta.

Inga Vidugiryte u prikazu "Geografija i nove mitologije: reprezentacija prostora u romanu Viktora Pelevina *S.N.U.F.F.: Utopija*" navedeni tekst promatra u kontekstu suvremenih geopoetičkih istraživanja i autorovih tendencija prema mitotvorstvu, te zapaža da autor ovdje nastavlja tradiciju mapiranja prostora suvremene Rusije, no da njegov mitologizam dobiva novi karakter utopije. U romanu se, tvrdi Vidugiryte, ponavlja ranije korišten distopijski izgled strogo stratificiranog megalopolisa te prostranstvo pustinja, stepa, šuma i gora prikazanih iz ptičje per-

spektive, koje ima svoje uporište u arhetipu *zemaljskog raja*. Te se dvije prostorne paradigme distopije i utopije sudaraju u formiranju suvremenog mita o bijegu iz grada u prirodu i ostvarenju utopističkog postojanja, zaključuje autorica.

Kao i prethodni, članak Zorana Tihomirovića bavi se istim piscem, a nosi naslov "Metamorfoza cikličnosti: remitologizacija u romanu Viktora Pelevina *Kaciga užasa*". Tihomirović za cilj postavlja ukazati na proces kreiranja postmodernističkog mita u djelu. Uočavajući tri sloja mita, prvi veže za čovjeka kao individualnu i kolektivnu ličnost koja stvara mitove; drugi za mit o Tezeju i Minotauru ostvaren u prostoru *chat* portala; te treći za kacigu užasa koja reprezentira ideju cikličnosti, a samim time i princip na kojemu mit funkcionira. Budući da je čitatelj ne samo promatrač, već i sudionik primoran dekodirati nadimke, snove i simbole te tako sam postati dio ciklusa, zivanje nastaje posredstvom subjektivnog doživljaja, tvrdi autor.

Blaž Podlesnik se u svom radu "Mitologija literaturocida – Grigorij Čartišvili / Boris Akunin i spisateljska samoubojstva 20. stoljeća" poput Meyer-Fraatz ponajviše usredotočuje na autora. Istaknuvši kako Čartišvili predlaže tri različite strategije preživljavanja pisca u tržišnim uvjetima 21. stoljeća: promijeniti profesiju, ostati vjeran i trpjeti bijedu, te "prijelaznu" strategiju koja uključuje rad u dvjema sferama ozbiljne i popularne književnosti; autor članka primjećuje da se navedeni pisac odlučio za treću. Iako je samoubojstvo skrivena tema svake od predloženih strategija, u trećoj varijanti ona se temelji na "strukturiranju vlastitog sačinjavanja". Naime, u radovima Čartišvilija demitologizacija i pokušaj racionalnog određivanja fenomena samoubojstva autora spaja se sa strategijom stvaranja autorskih lica, ponajprije Borisa Akunina, a potom i njegovih alternativa Anne Borisovne i Anatolija Brusnikina.

Treće poglavlje zbornika pod nazivom "Poetska Igra" sadrži četiri članka posvećena pjesničkom izričaju, od kojih je prvi "Kozmogonijski užas u poeziji Aleksandra Vvedenskog" Kornelije Ičin, a koji istražuje poetski svijet Vvedenskog s aspekta kozmogonijskih mitova. Eshatologija Vvedenskog, tvrdi autorica, ne implicira kraj, već podrazumijeva povezivanje osnovnih elemenata svega postojećeg u bezoblično kaotično stanje, nakon čega slijedi njihovo uspostavljanje novog univerzuma. Kako bi ogradio svoj pjesnički svijet od svih ranijih kozmogonijskih reprezentacija nastanka univerzuma, Vvedenski se, zapaža autorica, okreće suvremenim znanstvenim otkrićima u polju fizike te gradi nove odnose između lirskog subjekta i svijeta, novo vrijeme i prostor, a takvom su pjesničkom svijetu primarni otuđenje i osamljenost čovjeka, koji svjedoče o neodvojivosti ktoničkog i kozmogonijskog počela.

Nasuprot prikazivanju hermetičnog svijeta pjesničke kozmogonije, Milica Banjanin u članku "Mitovi o novom gradu: urbana poezija Aleksandra Bloka"

ističe mitologiju svakodnevice. Autorica proučava kako Blokova poezija evocirajući neke od tradicionalnih mitova koji se povezuju s Peterburgom, nudi novo čitanje grada. Na primjer, tako se poetsko prikazivanje idealnog svijeta Prekrasne Dame Sofije i mita ženskog ideala Vječne Ženstvenosti transformira u novu inspiraciju, "posnulu ženu". Negativna iskustva u njegovim pjesmama i "niža mitologija" grada, "pakao" stvarnog života na peterburškim ulicama, tvrdi autorica, postaju izvorima inspiracije, nago-vještavaju otuđenost modernog doba i metafizički teror vlasti.

Dečka Čavdarova i Mladen Enčev pak u svom prikazu "Konceptualizacija avijacije u poeziji Elisavete Bagrjane" razotkrivaju ratnu svakodnevicu istražujući koncept zrakoplova, odnosno avijacije u kulturi 20. stoljeća s posebnim naglaskom na stvaralaštvo E. Bagrjane između 1930-ih i 1940-ih. Autorska interpretacija navedenog koncepta očituje se u slavljenju avijacije u svrhu političke konjunktura, kao što je to vidljivo u pjesmi *Carski sin-pilot*, u kojoj se mitologizira car, ili pak u poemi za djecu *Zrakoplov za Moskvu*, koja u socrealističkom stilu ideologizira/mitologizira zrakoplov. Ipak, zaključuju autori, Bagrjana je istodobno sposobna uzdići se na razinu filozofskih i umjetničkih ideja svoga vremena.

Članak "Mitološka tema i njezine funkcije u stvaralaštvu Zbigniewa Herberta (na materijalu poezije i zbirke pripovijedaka *Kralj mrava. Privatna mitologija*)" Romana Bobryka posljednji je u poglavlju koje se bavi pjesništvom. U Herbertovim pjesmama temeljenima na motivima stare Grčke autor ističe mit o Apolonu kao najvažniji. Iako se ne dotiču apolonijskog mita direktno, fokus takvih pjesama obično je problematika vezana za umjetnost i književnost, te odnos umjetnosti i života, tvrdi Bobryk. S druge strane, pripovijetke sabrane u zbirci *Kralj mrava. Privatna mitologija* karakteriziraju usredotočenost na sporedne junake grčke mitologije i pripovijedanje suvremenim jezikom s motrišta kao da se sve događa u suvremenosti. Drugim riječima, zajedničko je obilježje svih Herbertovih tekstova, zaključuje autor, univerzalizacija mita.

Sljedećih šest članaka čine četvrto poglavlje koje nosi naslov "Mitsko i dokumentarno", a posvećeni su proučavanju povijesno/ideološko-mitološkog u vizualnim umjetnostima, publicističkom i književnom tekstu, odnosno proučavanju mitologiziranja historiografije i historizacije mita. Prvi rad "*Deus ex machina* (o ekranizaciji mita)" napisala je Ol'ga Burenina, koja pokazuje kako je pojava kinematografije povezana s mitocentričnošću kulture na razmeđu 19. i 20. stoljeća. Rana filmska umjetnost usvaja mitološku tradiciju iz književnosti izravno se okrećući mitovima, bajkama i umjetničkom epu, ali je i preobražava "prevodeći" jezik umjetničkih djela s jezika mita na jezik filma. Svojevremeno joj je mitološko konstruiranje i rekonstruiranje arhetipskog prostora i vremena, formi razumijevanja svijeta i povijesno-mitološke prošlosti.

Kinematografija 1920-ih pak, tvrdi Burenina, stvara već svoj vlastiti specifični kinonarativ/mit u žanru znanstvene fantastike.

Brigitte Obermayr autorica je prikaza “Kontrafaktualni književnopovijesni narativ i aktualnost povijesnih mitova u ruskoj književnosti i kulturi od 1990-ih godina”. Tzv. narativi alternativne povijesti koji u bifurkacijskoj točki odudaraju od povijesnih činjenica i pripovijedaju o onome što se nije službeno dogodilo, čineći to stvarnim, mogu proširiti, tvrdi autorica, diskusijske prostore i služiti teleologiji formalne politike, te je afirmirati. Stoga je važno, nastavlja Obermayr, razlikovati demitologizirajuće i remitologizirajuće tendencije, zbog čega u radu predlaže razlikovanje triju tjelesnih struktura: Y (na primjeru romana A. Lazarčuka *Svi koji su sposobni nositi oružje...*), vilice (na primjeru romana V. Sorokina *Plavo salo*) i petlje (na primjeru romana P. Krusanova *Ugriz anđela*).

Poput Burenine, Ivanu Peruško Vindakijević u članku “Mitotvorbena i mitorušilačka politika sovjetske književnosti nakon Drugoga svjetskog rata: Tito – od mudroga maršala do pohlepnoga izdajnika” zaokuplja vizualna umjetnost, točnije karikatura. Oslanjajući se na teorije da je komunistička ideologija bila religiozno-mitološka po sakralnoj funkciji vođe i binarnom razmišljanju, autorica naglašava tendenciju političke mitologije za “stvaranjem neprijatelja”, a posebno se bavi likom Josipa Broza Tita. Iako je po završetku Drugog svjetskog rata bio idealiziran kao hagiografski junak u stvaralaštvu Konstantina Simonova (*Slavenska družba, Jugoslavenska bilježnica*), od 1948. godine, tvrdi autorica, njegov je lik podvrgnut mitološkoj demonizaciji u djelima istog autora, ali i brojnih drugih (N. Španov, O. Mal'cev), koja su ga prikazivala kao izdajnika sovjetskog naroda i hiperbolizirano utjelovljenje zla.

Na istom tragu ideologizacije/mitologizacije, Jelena Kusovac napisala je prilog naslovljen “Remitologizacija Lenjina i Staljina (na primjeru stvaralaštva Komara i Melamida, A. Kosolapova, L. Sokova i P. Peperštejna)”. Autorica tvrdi da u *soc-artu* i moskovskom konceptualizmu, tendencijama neformalne kulture 1970-ih i 1980-ih godina, sovjetski diskurs predstavlja jedan od najznačajnijih objekata proučavanja, što dovodi do njegove dekonstrukcije, rekonstrukcije, a naposljetku do demitologizacije i remitologizacije. U umjetničkim djelima Komara i Melamida, A. Kosolapova, L. Sokova, B. Orlova, D. Prigova i P. Peperštejna autorica prepoznaje vizualna, tekstualna i semantička preplitanja nespojivih pojava (ironija, igra sa šablonama, alternacija povijesti, miješanje povijesnih ličnosti s junacima iz folklora, mitova, bajki).

Da se publicistika može prikloniti mitološkoj svijesti pokazuje Natal'ja Fateeva u svom članku “Neomitologizam u publicistici Aleksandra Prohanova”, analizirajući dva Prohanovljeva novinska članka “Kozmizam-Lenjizam” i “Mistični staljinizam”,

posvećena sovjetskim vođama. Opisujući filozofskim, metaforičkim terminima i oprekama (npr. dobra i zla, smrti i besmrtnosti, fašizma i socijalizma) utjecaj Lenina, Prohanov, prema riječima autorice, smisao lenjinizma ne vidi samo u socijalističkoj izgradnji, već smatra da je on utemeljen na teoriji ruskih kozmista koji su težili prevladavanju smrti i besmrtnog čovječanstva. U svom drugom članku Prohanov, nastavlja autorica, razvija učenje o Stalinu koje naziva “mističnim staljinizmom”, temeljeći figurativnost na vjerskoj simbolici i metaforici te prikazujući Stalina kao lidera kojega je Bog podario čovječanstvu i koji je, odnijevši “svetonosnu” pobjedu u Drugom svjetskom ratu, pobijedio pakao.

“Postsovjetske mitologije: transformacije mentalnih dominanti” Ivana Esaulova, posljednji je članak koji kao da zaokružuje ne samo četvrto poglavlje, već i čitav zbornik, budući da autor proučava i donosi zaključke o cjelokupnom odnosu kulturnih dominanti ruske, sovjetske i postsovjetske mitologije. Ruska je kultura, tvrdi Esaulov, utemeljena na “uskrsnom” arhetipu “apsolutnog mita”, kao što je vidljivo u brojnim djelima klasične književnosti, dok je sovjetska utemeljena na “božićnom” arhetipu. Za razliku od prvog koji korijene ima u spasu duše u vječnosti, u drugome spas stoji u mijenjanju svijeta na bolje. Vrhovno božanstvo sovjetskog panteona je upravo Lenin kojemu nije potrebno uskrsnuće, jer on “stalno živi”, a njegovo je rođenje povezano s rođenjem novog svijeta. Postsovjetska kultura pak, zaključuje autor, oscilira između “pravoslavnog križa” i “crvene zvijezde”, a Veliki domovinski rat (sovjetski fragment Drugog svjetskog rata nakon 22. lipnja 1941) sakralizira i postavlja kao središnji mit.

Peto poglavlje zbornika “Izvan mitologije: arhivski spisi” donosi materijale o kontaktima između književnih znanstvenika sveučilišta u Tartuu i Zagrebu, a koje izlaže Tat'jana Kuzovkina, posebno se fokusirajući na korespondenciju J. M. Lotmana i Z. G. Minc s Aleksandrom Flakerom, Dubravkom Ugrešić i Josipom Užarevićem.

Neomitologizam kao pojava nečega novoga, ali i kao reakcija na mitologizam ranijih razdoblja, pojava je svojstvena kriznim situacijama ili smicanjima stoljeća jer tada, zbog osjećaja da se došlo do kraja, dolazi i do propitivanja ključnih koncepata, a to je pretpostavka koja je vodila autore i autorice članaka, te ujedno predstavlja i odgovor na pitanje zašto tema (neo)mitologizma i danas ima veliko značenje za nas. U kriznim situacijama kao globalnim pojavama koje obuhvaćaju političke, kulturne i ekonomske krize, ali i krizu pojedinca, a kakva je karakteristična i za naše vrijeme, mit je, kako piše Milivoj Solar u knjizi *Edipova braća i sinovi*, i na kojega su se autori u zborniku dijelom pozivali, potreban ljudskoj svakodnevnici. Glavni je cilj mita upravo održavati sklad osobnog, društvenog i prirodnog, te kontrolirati društveni kozmički poredak, tvrdi E. M. Meletinskij. Prema tome, ponovno izranjanje mita, demitologizacija i remito-

logizacija na razmeđu stoljeća ili u kriznim razdobljima posve su logične pojave, štoviše i jer krize, kako kaže Solar, potiču pojačani interes za ritual i autoritete. Tako primjerice u današnjem trendu globalnog jačanja desničarskih političkih struja koje iziskuju novi povratak na tradicionalno zaista možemo prepoznati tragove potrebe za obnavljanjem mitova. Ako je mit, kako tvrdi Meletinskij, osnovni model svake ideologije, tada (neo)mitološke teme književnih i drugih umjetničkih djela čine prostor za afirmaciju ili propitivanje vladajućih sustava, velikih znanstvenih koncepata; promišljanje o prijelomnom razdoblju u koje smo uronjeni bilo kao autori ili kao čitatelji. Međutim, (re-/de-)mitologizacija nije dio samo naše trenutne svakodnevice; ona je, kao pojava koja uvijek nanovo izranja u kriznim situacijama, vrlo značajna tema u povijesti književnosti, ali će isto toliko, ako ne i više, biti značajna u njezinoj budućnosti, što sam zbornik čini bezvremenim doprinosom, ne samo konkretno znanosti o književnosti, već i proučavanju

kulture, društva i ljudske ličnosti općenito. Autori i autorice problematizirali su o (neo)mitskom iz raznih aspekata baveći se njegovim osnovnim pitanjima i teorijskim postavkama (Užarević, Grübel, Briski Uzelac), analizirajući postmodernističke tekstove kraja 20. stoljeća (Benčić, Javornik, Vojvodić, Lugarić Vukas, Meyer-Fraatz, Sazontchik, Vidugiryte, Tihomirović, Podlesnik), u procesu ističući repetitivnost mitologizacije kada je riječ o velikim konceptima ili pak mitologiju monstruoznog, ženskog, autobiografskog u istraživanju individualnih koncepata; pronalazeći (neo)mitološke elemente u poetskom izričaju (Ičin, Banjanin, Čavdarova i Enčev, Bobryk) te prepoznajući mitsko u vizualnoj umjetnosti (Burenina, Obermayr, Peruško Vindakijević, Kusovac) i publicistici (Fateeva, Esaulov), obuhvativši tako svojim radovima nadasve opširno područje ljudske djelatnosti i dokazavši kako je prisutnost mita, iako isprekidana, ipak ciklična konstanta u povijesnom presjeku unutar i van književnosti.